

Karen Armstrong, *Paulus. Onze liefste vijand* (uit het Engels vertaald door Sjaak de Jong), Hollands Diep, Amsterdam 2015, 191 pp., € 19,99, ISBN 9789048825929.

Verschenen in *Kerk en Theologie* 67 (2016), 81-82

De auteur van dit populaire boek heeft al een flink aantal goed verkochte boeken over godsdienstige onderwerpen op haar naam staan, en heeft zich nu dus ook aan de apostel Paulus gewaagd. Hoewel zij zijn brieven en de ‘betwiste’ brieven die op zijn naam staan alsmede het boek van de Handelingen der apostelen uiteraard uit eigen lectuur kent, leunt zij voor dit boek sterk op moderne, historisch-kritisch werkende, vooral Amerikaanse auteurs, wier visies onder nieuwtestamentici echter lang geen gemeengoed zijn. Zo oppert zij dat Jezus geen apocalyptische boodschap had, zodat die achteraf aan hem is toegeschreven, dat de ‘Q-gemeenschap’ de gedachte aan Jezus’ kruisiging niet kon verdragen en wellicht niet wist van de verschijningen van de opgestane Jezus (14-15); of dat Paulus zijn leven lang stelling genomen heeft tegen het systematische onrecht in het Romeinse rijk (24). Dan komt zijn onderricht over gehoorzaamheid aan de overheid als een verrassing die moeilijk te verklaren is en misschien wel later is toegevoegd (143-144)! A. schrijft dat zij lang geleden een tv-serie over Paulus heeft gemaakt waarvoor zij nog uitging van de betrouwbaarheid van het boek Handelingen, en dat zij die opvatting nu niet meer deelt, maar toch volgt zij ook in dit boek voor de beschrijving van Paulus’ levensloop in grote lijnen het boek Handelingen, zij het inderdaad – en soms ook terecht – kritisch. Een nauwkeurige lezeres is zij echter niet altijd. Handelingen vermeldt toch niet, zoals zij doet, dat Paulus als kind met zijn ouders uit Tarsus naar Jeruzalem was meegekomen (35)? Of dat hij het tentenmaken of leerbewerken van Gamaliël heeft geleerd (49)? Of dat Paulus de enige jood in de ‘Antiochische gemeente’ was (68)? Of dat Paulus in Lystra geen bekeringen heeft verricht omdat anderen vóór hem daar het evangelie al hadden verkondigd (72)? (Zie Hand. 14:21-22; maar misschien acht A. dat onbetrouwbaar.) En ga zo maar door. A. bespreekt vrij uitvoerig de brieven aan de Galaten en de Romeinen maar ook, beknopter, andere authentiek geachte en pseudepigrafische brieven. Ik zal niet alle onnauwkeurigheden opsommen. De brief aan de Romeinen gaat volgens haar eerder over sociale geboden dan over theologie (135). Ik snap wat ze bedoelt, maar acht het onverantwoord die aspecten zo tegen elkaar uit te spelen. Dat Luthers interpretatie van die brief ‘in het geheel niet overeenstemt met Paulus’ ideeën’ over ‘rechtvaardiging door geloof’ is ook overdreven. En wat bedoelt ze met het toe-eigenen van de ‘officiële keizerlijke kerkleer’ in Rom. 1:2-5 (136-137)? En wat is ‘de officiële keizerlijke teleologie’ (137)? Waarschijnlijk heeft de vertaler hier twee steken laten vallen; de Engelse versie had ik niet tot mijn beschikking. Dat Paulus’ geluid in de eerste eeuw na zijn dood in de kerk amper begrepen werd maar dat hij wel door ‘ketteren’ werd gewaardeerd, is een oude vertekening die hier weer wordt herhaald, nu op grond van moderne, aanvechtbare interpretaties waarvoor de vroege kerk tot verbazing van de auteur geen begrip toonde. Helaas rammelt de vertaling regelmatig. De vertaler blijkt met het gangbare taalgebruik voor deze materie niet vertrouwd te zijn. Zo schrijft hij ‘zoon der mensen’ (30-31), ‘volgers’ (38), Armeens i.p.v. Aramees (56), Paulus’ ‘benoeming’ in Damascus (58) en de ‘gedenkenis’ in het Avondmaal (59). Misschien is de vergissing dat er op p. 88 r. 10 ‘Tessalonica’ staat i.p.v. ‘Athene’ ook van de vertaler afkomstig. Deze slordigheden zijn met vele andere te vermenigvuldigen. Toegegeven: er staan in het boek ook passages waarmee een historisch-kritisch onderlegd nieuwtestamenticus globaal kan instemmen, zoals over Paulus’ positieve houding ten opzichte van vrouwen, en de later aan hem toegeschreven teksten waarin vrouwen een tweederangs positie krijgen; maar de vele fouten en aanvechtbare alinea’s maken dat het boek geen aanbeveling verdient. Het is het werk van een dilettant. En dan te bedenken dat het in het dagblad *Trouw* (11-11-’15) door een van de eigen journalisten heel welwillend is besproken... Zo gaat dat dus, als iemand zich al een naam heeft verworven en een krant zo’n boek niet meer door een deskundige laat recenseren.

Riemer Roukema